

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Широкової Ірини Андріївни
на тему «Система регулювання видавничої галузі України:
сучасні тенденції» ,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 06 Журналістика
за спеціальністю 061 Журналістика

Актуальність дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена трансформаційними процесами, що відбуваються у видавничій галузі України під впливом цифровізації комунікацій, розвитку креативних індустрій, нових медіа та активного впровадження технологій штучного інтелекту. У сучасних умовах книговидання функціонує не лише як складова культурної сфери, а й як важливий елемент інформаційної політики, гуманітарної безпеки та формування національної ідентичності.

Особливої актуальності проблема набуває в умовах повномасштабної війни та реалізації стратегічного курсу України на європейську інтеграцію, що актуалізує потребу в модернізації державної політики у сфері видавничої справи, її гармонізації з європейськими підходами та формування ефективної системи регулювання галузі. Важливого значення набувають питання підтримки українського книговидання, забезпечення конкурентоспроможності національного книжкового продукту, розвитку механізмів державної та громадської взаємодії, а також адаптації нормативно-правової бази до сучасних суспільно-комунікаційних викликів.

Аналіз наукових праць засвідчує, що більшість досліджень присвячено окремим аспектам функціонування видавничої сфери, зокрема історії книговидання, правовому регулюванню діяльності видавців, питанням державної підтримки галузі або розвитку книжкового ринку. Водночас система регулювання видавничої галузі України як цілісний багаторівневий механізм, що поєднує правові, економічні, інституційні та громадські складові, залишається недостатньо дослідженою в сучасному науковому дискурсі.

З огляду на це комплексне дослідження системи регулювання видавничої галузі України, визначення сучасних тенденцій її розвитку та відповідності європейським стандартам є актуальним і має важливе теоретичне та практичне значення для розвитку державної політики у сфері книговидання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі журналістики та нових медіа Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, узгоджено з навчальними планами й програмами кафедри. Робота пов'язана з темою №0120U000064 «Медіазнавчі студії в науковому та освітньому дискурсах».

Мета дослідження є обґрунтування концептуальних засад трансформації системи регулювання видавничої галузі України, визначення

рівня її відповідності європейським стандартам, а також виявлення ключових тенденцій і перспектив розвитку галузі в умовах сучасних суспільно-інформаційних змін.

Завдання дослідження.

Досягнення мети зумовило виконання таких **завдань**:

1. Проаналізувати законодавчі та нормативно-правові акти, що визначають розвиток видавничої справи, їх відповідність сучасним викликам і міжнародним зобов'язанням;

2. З'ясувати роль ключових державних інституцій (Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Українського інституту книги, Міністерства освіти і науки України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України) у формуванні політики в галузі;

3. Оцінити результативність механізмів державної підтримки книговидання, зокрема програмного та бюджетного інструментарію, у контексті їх впливу на розвиток галузі;

4. Проаналізувати роль громадських організацій і професійних об'єднань у процесах регулювання видавничої справи, визначивши їхню участь у виробленні політики та експертному супроводі рішень;

5. Здійснити емпіричну оцінку ефективності системи регулювання видавничої галузі на основі опитування видавців, виявивши проблемні зони та суперечності між нормативною моделлю й практикою її реалізації;

6. Узагальнити міжнародний досвід регулювання та громадського управління у видавничій сфері та визначити можливості його адаптації до українського контексту;

7. Окреслити напрями вдосконалення системи регулювання видавничої галузі України в умовах європейської інтеграції, цифрової трансформації та воєнних викликів.

Об'єктом дослідження є система регулювання видавничої галузі України як складник соціокомунікативної системи, що функціонує та трансформується в умовах сучасних інформаційних і геополітичних викликів.

Предмет дослідження – механізми та інструменти регулювання видавничої галузі України, зокрема правові, інституційні та організаційні засоби державного управління, практики саморегулювання та участь інститутів громадянського суспільства у формуванні галузевої політики в умовах європейської інтеграції та сучасних трансформацій.

Методи дослідження. Для досягнення мети та реалізації поставлених завдань у дисертаційному дослідженні використано комплекс загальнонаукових, спеціальних і емпіричних методів дослідження. Методи аналізу та узагальнення джерел застосовано для опрацювання наукових праць, нормативно-правових актів і аналітичних матеріалів з проблематики регулювання видавничої галузі. Порівняльний і порівняльно-правовий методи використано для зіставлення моделей регулювання видавничої діяльності в Україні та європейських країнах. Методи систематизації та групування дали

змогу структурувати нормативно-правову базу та узагальнити форми державної підтримки книговидавництва.

Системний та інституційний підходи використано для дослідження взаємодії державних інституцій, професійних об'єднань і громадських організацій у процесах формування політики розвитку видавничої галузі. Герменевтичний аналіз застосовано для інтерпретації змісту нормативно-правових актів і державних програм підтримки книговидавництва. Метод контент-аналізу використано для вивчення стратегічних документів, програм розвитку та публічних звітів суб'єктів видавничої сфери.

Емпіричну основу дослідження становлять результати авторського опитування українських видавців, проведеного у 2024-2025 році, а також статистичні та аналітичні матеріали Книжкової палати України, Українського інституту книги та Рахункової палати України. Для опрацювання емпіричних даних використано методи аналізу, узагальнення та порівняння. Метод аналітичного узагальнення застосовано для формулювання висновків щодо тенденцій розвитку видавничої галузі України та визначення напрямів удосконалення системи її регулювання.

Теоретико-методологічна основа роботи. Теоретико-методологічну основу дисертаційного дослідження становлять наукові праці українських і зарубіжних учених, присвячені питанням законодавчого регулювання видавничої справи, державної політики у сфері книговидавництва, функціонування креативних індустрій, культурної політики, економіки культури, трансформації видавничої галузі в умовах цифровізації та розвитку механізмів співрегулювання і громадського управління.

Теоретичним підґрунтям роботи стали дослідження, що розкривають особливості розвитку видавничої галузі України, механізми державної підтримки книговидавництва, роль державних інституцій, професійних об'єднань і громадських організацій у формуванні галузевої політики, а також праці, присвячені аналізу міжнародного досвіду регулювання культурних та креативних індустрій.

Методологічна основа дослідження базується на системному, міждисциплінарному та комплексному підходах, що дало змогу розглядати систему регулювання видавничої галузі як сукупність взаємопов'язаних правових, економічних, інституційних і громадських механізмів.

Емпіричну основу дослідження становлять результати авторського опитування видавців України, статистичні та аналітичні матеріали Книжкової палати України, Українського інституту книги, Держкомтелерадіо, Рахункової палати України, професійних організацій та міжнародних інституцій, а також законодавчі й нормативно-правові акти України та зарубіжних країн у сфері видавничої діяльності.

Наукова новизна результатів дослідження. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає у комплексному осмисленні системи регулювання видавничої галузі України в умовах цифрової трансформації, воєнних викликів та євроінтеграційних процесів і базується на таких основних положеннях:

Уперше:

– комплексно проаналізовано взаємозв'язок правових, інституційних та соціокультурних чинників у формуванні системи регулювання видавничої галузі України, а також роль професійних об'єднань і міжнародної співпраці у розвитку галузевої політики;

– здійснено системний аналіз державних програм підтримки книговидання, їх правового забезпечення, механізмів реалізації та впливу на функціонування видавничої галузі в умовах війни та цифрової трансформації;

– визначено особливості взаємодії державних інституцій (Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Українського інституту книги, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України) та галузевих професійних об'єднань у процесі формування та реалізації політики у сфері книговидання;

– окреслено сучасні тенденції розвитку видавничої справи в Україні на основі аналізу нормативно-правової бази, державної політики підтримки галузі та порівняльного аналізу європейських моделей регулювання.

Удосконалено:

– концептуальні підходи до розгляду видавничої галузі як складової креативних індустрій і стратегічного ресурсу культурної політики держави;

– уявлення про механізми державної підтримки видавничої справи з акцентом на поєднання традиційних інструментів (податкові пільги, державне замовлення) та інноваційних стратегій (цифровізація, грантові програми, міжнародні проекти), а також опосередкованих громадських впливів;

– обґрунтування ролі видавничої галузі у забезпеченні культурної ідентичності, інформаційної безпеки та міжнародного іміджу України.

Набули подальшого розвитку:

– теоретичні та практичні підходи до аналізу законодавчої та інституційної структури регулювання видавничої галузі України;

– дослідження сучасних тенденцій розвитку галузі, впливу державних і громадських інституцій на розвиток книговидання та формування читацьких практик в умовах дерусифікації й захисту інформаційно-культурного простору України;

– рекомендації щодо вдосконалення державної політики у сфері видавничої справи з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу;

– уявлення про сучасні виклики видавничої галузі України (економічні, правові, технологічні, кадрові) та напрями її післявоєнного відновлення й інтеграції до європейського культурного простору.

Теоретичне значення результатів дисертації. Теоретичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у поглибленні наукових підходів до вивчення системи регулювання видавничої галузі України як складової сфери соціальних комунікацій, культурної політики та креативних індустрій. У роботі здійснено комплексний аналіз правових, інституційних, економічних і громадських механізмів функціонування видавничої галузі, що дало змогу розширити теоретичні уявлення про особливості формування

державної політики у сфері книговидання в умовах цифрової трансформації, євроінтеграційних процесів та воєнних викликів.

Результати дослідження сприяють подальшому розвитку теоретичних засад аналізу взаємодії державних інституцій, професійних об'єднань і громадських організацій у процесі регулювання видавничої діяльності, а також поглиблюють наукові підходи до дослідження механізмів державної підтримки книговидання, моделей співрегулювання та міжнародного досвіду розвитку видавничої галузі.

Теоретичні положення, висновки та узагальнення дисертації можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях з проблем медіарегулювання, видавничої справи, державної культурної політики, креативних індустрій та соціальних комунікацій.

Практичне значення результатів дисертації. Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у можливості використання одержаних теоретичних узагальнень, аналітичних матеріалів і практичних рекомендацій для вдосконалення системи регулювання видавничої галузі України в умовах цифрових трансформацій, воєнних викликів та євроінтеграційних процесів. Отримані результати сприяють удосконаленню механізмів державної підтримки книговидання, розвитку взаємодії між державними інституціями та громадським сектором, а також адаптації видавничої галузі до сучасних умов функціонування.

Результати дослідження можуть бути використані:

– у діяльності органів державної влади, зокрема Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Українського інституту книги, Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, Міністерства освіти і науки України, під час розроблення та реалізації програм підтримки книговидання і популяризації читання;

– у роботі професійних асоціацій, громадських організацій та галузевих об'єднань для формування стратегій взаємодії з державними інституціями та міжнародними партнерами;

– у практичній діяльності видавництв та інших суб'єктів книжкового ринку для адаптації до сучасних економічних, технологічних і комунікаційних викликів;

– у процесі вдосконалення культурної політики України та розвитку механізмів регулювання видавничої галузі з урахуванням європейського досвіду.

Теоретичні положення, аналітичні висновки та узагальнення дисертації можуть бути використані в освітньому процесі під час викладання навчальних дисциплін «Основи видавничої справи», «Видавничий менеджмент», «Законодавче забезпечення ЗМІ та видавничої діяльності», «Культурна політика і креативні індустрії», «Економіка видавничої справи», «Редакторська та видавнича практика».

Апробація результатів дослідження. Ключові положення дисертації обговорено на засіданнях кафедри журналістики та нових медіа Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Окремі положення й

висновки оприлюднено в наукових публікаціях та виголошено на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях.

Міжнародні наукові та науково-практичні конференції.

VII Міжнародна науково-практична конференція «Science, trends and modern methods of solving problems» (м. Лісабон, Португалія, 20-22 лютого 2023 р.), доповідь: «Івент-заходи Українського інституту книги»; Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Креативні індустрії: сучасні тренди» (м. Київ, 24-25 травня 2023 р.), доповідь: «Громадські організації видавничої галузі»; Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Медіакомунікації в діалозі культур: виклики європейської інтеграції для української освіти і науки» (м. Київ, 02 червня 2023 р.), доповідь: «Піратство в сучасній видавничій галузі України»; XI Міжнародна науково-практична конференція «Наукова школа Р. Іванченка» (м. Київ, 29 листопада 2023 р.), доповідь: «Благодійні видавничі проекти в Україні як інструмент популяризації читання»; Scientific-Practical Conference «Global science and education in the modern realities '2025» (м. Сіетл, США, травень 2025 р.), доповідь: «Public Organizations in the Transformation of Ukraine's Publishing Sector»; Міжнародний науково-практичний круглий стіл «Інформаційно-комунікаційні імперативи деколонізації: Україна у світовому діалозі та глобальне переосмислення концептів» (04 червня 2025 р.).

Всеукраїнські наукові та науково-практичні конференції.

Наукова конференція «Соціокомунікаційні тенденції в медійному та науково-освітньому дискурсах» (м. Київ, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 22 травня 2025 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 9 наукових публікаціях, з яких 2 статті опубліковано у фахових наукових виданнях України, 1 стаття (у співавторстві) у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Web of Science Core Collection, а також 6 – в яких додатково відображено результати дисертації.

Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

1. Широкова І. А. Благодійні видавничі проекти в Україні як засіб популяризації книг. *Обрії друкарства*. 2023. № 2 (14). С. 79–89. DOI: 10.20535/2522-1078.2023.2(14).291585
2. Shyrokovska I. The role of the NGO «Ukrainian Association of Publishers and Book Distributors» in the development of national publishing. *Обрії друкарства*. 2025. № 1 (17). С. 111–131. DOI: 10.20535/2522-1078.2025.1(17).333980

Наукова стаття, опублікована у періодичному науковому виданні, проіндексована у базі даних Web of Science Core Collection

1. Bondar Y., Shpak V., Nabrusko V., Horbenko H., Shyrokovska I. National security and information in the early modern state: the case of Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13, No. 73. P. 241–251. DOI: 10.34069/AI/2024.73.01.20

Публікації, у яких додатково висвітлено результати дисертації

1. Shpak V., Shyroкова I. International models of publishing regulation. University Science. 2025. Vol. 2, No. 4. P. 4–16. DOI: 10.51587/3068-3580/US-2025-12-2
2. Shyroкова I. Public Organizations in the Transformation of Ukraine's Publishing Sector. Global science and education in the modern realities '2025 : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Seattle, USA, 2025). Seattle, 2025. P. 1–7. DOI: 10.30888/2709-2267.2025-31-00-021
3. Shpak V., Shyroкова I. Peculiarities of interaction of the Ukrainian Institute of Books with professional audiences. Prospective directions of scientific and practical activity : collective monograph / compiled by V. Shpak. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2023. P. 394–398. DOI: 10.51587/9798-9866-95921-2023-011
4. Широкова І. А. Громадські організації видавничої галузі. Креативні індустрії: сучасні тренди : матеріали II Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції студентів, аспірантів, молодих учених та практиків (м. Київ, 24–25 травня 2023 р.) / відп. ред. В. Л. Іващенко ; упоряд. Д. В. Харамурза. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. С. 157–159. URL: https://fj.kubg.edu.ua/images/phocagallery/Podii2023/Naukova/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F5.pdf
5. Широкова І. А. Благодійні видавничі проєкти в Україні як інструмент популяризації читання. Наукова школа Р. Іванченка : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29 листопада 2023 р.). Київ, 2023. С. 129–134. URL: <https://drive.google.com/file/d/1eAhmxMxk2FAbTG-oHdYRzVfUnWmPMZUJ/view>
6. Широкова І. А. Івент-заходи Українського інституту книги. Science, trends and modern methods of solving problems : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Лісабон, Португалія, 20–22 лютого 2023 р.). Лісабон, 2023. С. 97-101. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/02/SCIENCE-TRENDS-AND-MODERN-METHODS-OF-SOLVING-PROBLEMS.pdf>

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, виконаною авторкою одноосібно. Авторці належить наукова ідея дослідження, постановка мети та завдань, визначення методологічних підходів, опрацювання теоретичної та емпіричної бази, проведення аналізу нормативно-правових, аналітичних і статистичних матеріалів, інтерпретація результатів дослідження, а також формулювання висновків і практичних рекомендацій.

Усі наукові положення, висновки та узагальнення, що виносяться на захист, отримані авторкою особисто. Використані у дисертації наукові ідеї, положення та результати досліджень інших авторів мають відповідні

посилання та використані виключно з метою наукового обґрунтування положень дисертаційного дослідження.

У статті «International Models of Publishing Regulation», опублікованій у співавторстві, внесок І. А. Широкової полягає у збиранні та систематизації емпіричного матеріалу щодо міжнародних моделей регулювання видавничої галузі; аналізі нормативно-правових, інституційних та економічних механізмів підтримки книговидавництва у Франції, Німеччині, Великій Британії, Канаді, Польщі та Австралії; підготовці порівняльної характеристики моделей державного регулювання; формулюванні висновків щодо можливостей адаптації міжнародного досвіду до українського контексту, що становить 50% авторського тексту; внесок В. І. Шпака полягає у визначенні концептуальних засад дослідження, формуванні методологічної основи роботи, узагальненні теоретичних підходів до регулювання креативних індустрій і видавничої сфери, а також у науковому редагуванні та уточненні теоретичних положень статті, що загалом становить 50% авторського тексту статті.

У розділі колективної монографії «Peculiarities of Interaction of the Ukrainian Institute of Books with Professional Audiences», опублікованому у співавторстві, внесок І. А. Широкової полягає у проведенні та аналізі опитування професійної аудиторії щодо діяльності Українського інституту книги; систематизації емпіричних даних про рівень обізнаності представників видавничої, бібліотечної, освітньої та медійної сфер щодо функцій і проєктів інституції; аналізі комунікаційних механізмів взаємодії Українського інституту книги з професійними аудиторіями; формулюванні висновків щодо проблем популяризації діяльності інституції та шляхів удосконалення комунікації з професійною спільнотою, що становить 50% авторського тексту; внесок В. І. Шпака полягає у визначенні теоретичних засад дослідження, аналізі міжнародного досвіду державної підтримки книговидавництва, узагальненні нормативно-правових і організаційних аспектів функціонування Українського інституту книги, а також у науковому редагуванні та уточненні теоретичних положень розділу, що загалом становить 50% авторського тексту.

У статті «National Security and Information in the Early Modern State: The Case of Ukraine», опублікованій у співавторстві, внесок І. А. Широкової полягає в опрацюванні та систематизації наукових джерел і матеріалів дослідження; участі у формуванні теоретичного та джерельного підґрунтя статті; аналізі інформаційно-комунікаційних аспектів проблематики та ролі видавничої діяльності у процесах державотворення; участі у структуризації матеріалу, підготовці та доопрацюванні окремих розділів рукопису; узагальненні та інтерпретації результатів дослідження; підготовці первинної версії окремих частин тексту, оформленні, редагуванні та підготовці фінальної версії рукопису, що становить 20% авторського тексту; внесок Ю. В. Бондаря полягає у формуванні концепції дослідження, визначенні логіки та структури статті, аналізі проблематики інформаційної політики та національної безпеки в контексті ранньомодерної української держави, а також у науковому редагуванні рукопису, що становить 20% авторського тексту; внесок В. І. Шпака полягає в опрацюванні матеріалів щодо розвитку книговидавництва,

друкарства та освітньої діяльності козацької доби, аналізі ролі видавничої справи у процесах державотворення та формування національної ідентичності, що становить 20% авторського тексту; внесок В. І. Набруско полягає у розробці методологічних підходів дослідження, аналізі інформаційно-комунікаційних практик та механізмів реалізації інформаційної політики в умовах ранньомодерної держави, що становить 20% авторського тексту; внесок Г. В. Горбенко полягає у систематизації та інтерпретації історичних і наукових джерел, підготовці матеріалів щодо культурно-освітньої діяльності та розвитку мережі навчальних закладів козацької доби, що загалом становить 20% авторського тексту статті.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (41 сторінка, 435 позицій) і додатків (49 сторінок). Загальний обсяг роботи – 348 сторінок, із них основного тексту – 258 сторінок.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, в яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їх експертної оцінки, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату. Усі використані здобувачкою у тексті дисертації свої наукові праці без посилання на ці праці були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані в анотації дисертації.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. Зміст дисертації відповідає галузі знань 06 Журналістика, спеціальності 061 Журналістика.

Рішення.

1. Дисертація Широкової Ірини Андріївни «Система регулювання видавничої галузі України: сучасні тенденції», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.2.2017 за № 155/30023.

2. Дисертація Широкової Ірини Андріївни та наукові публікації, у яких висвітлено наукові результати дисертації, виконані на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

3. Широкова Ірина Андріївна на високому рівні оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачка володіє матеріалом.

4. Рекомендувати дисертаційну роботу Широкової Ірини Андріївни «Система регулювання видавничої галузі України: сучасні тенденції» до публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження Широкової І.А. ступеня доктора філософії з галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика.

Головуюча –

завідувач кафедри журналістики
та нових медіа Факультету журналістики
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка, кандидат
філологічних наук, доцент

Інга ПОГРЕБНЯК

